

رابطه جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی از دیدگاه دانشجویان^۱

سعید غیاثی ندوشن^۲، کامران مالکپور لپری^۳، فاطمه رضوی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۰۲

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۱۰/۱۵

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی در بین دانشجویان بود. روش پژوهش، کمی از نوع همبستگی و جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ به تعداد ۷۸۵۱ نفر تشکیل دادند. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و بر اساس جدول مورگان تعداد ۳۸۱ نفر (۷۷ نفر مرد، ۱۱۶ نفر زن) به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از سه پرسشنامه (جو پردیس دانشگاهی، استرس تحصیلی و خوش‌بینی علمی) استفاده شد. برای تعیین صحت روایی این ابزارها از نظرات متخصصین و خبرگان در این زمینه استفاده گردید و برای اطمینان از پایایی پرسشنامه‌ها از فرمول ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج به‌دست آمده به‌ترتیب برای هر پرسشنامه ۰/۸۷، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ گزارش شد. برای تحلیل داده‌ها از دو بخش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در قسمت آمار توصیفی آماره‌هایی از قبیل میانگین، انحراف معیار و فراوانی و در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های کلموگروف اسمیرنوف جهت نرمال بودن و از ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین متغیرها و تعمیم نتایج نمونه به جامعه و از نرم افزار SPSS استفاده شد. طبق یافته‌های تحقیق بین جو پردیس دانشگاهی با استرس تحصیلی رابطه منفی معناداری و با خوش‌بینی علمی رابطه مثبت معناداری وجود داشت؛ یعنی هر چقدر که جو همدلانه‌تر باشد استرس تحصیلی کمتر و خوش‌بینی علمی بیشتری در بین دانشجویان مشاهده می‌شود.

۱. این مقاله حاصل فعالیت‌های هسته پژوهشی مطالعات آموزش عالی دانشگاه علامه طباطبائی است.

۲. استادیار مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده‌ی مسئول)

Ghiasi.saeed@gmail.com

۳. کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی و مدرس دانشگاه پیام‌نور

۴. کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی

واژگان کلیدی: استرس تحصیلی، جو پردیس دانشگاهی، خوش‌بینی علمی.

مقدمه

دانشگاه‌ها باید روش بهره‌برداری از سرمایه‌های معنوی را به‌عنوان مهم‌ترین دارایی پیامورزند؛ برای تملک این سرمایه باید روشی را جستجو کنند که به التزام روحی، ذهنی و قلبی اعضا به آرمان دانشگاه منجر گردد. در اینجا است که اهمیت جو و فضای حاکم بر دانشگاه‌ها هرچه بیشتر نمایان می‌شود؛ چرا که افراد در دانشگاه‌ها با توجه به فضای موجود، به نقش خویش رنگ و جلوه خاصی می‌بخشند (نیده‌مر و همکاران، ۲۰۰۸)؛ به‌طور مثال در دانشگاهی که به شخصیت افراد احترام گذاشته می‌شود و اعتقاد به روش‌های علمی و اعتقاد به افکار و عملکرد گروهی وجود دارد، جوی پویا و خلاق در آن دانشگاه فراهم می‌گردد و افراد را قادر می‌سازد تا در عملکردها و یادگیری مؤثرتر و کارا تر شوند؛ همچنین عرصه را برای شکوفا شدن و رشد کردن استعداد‌های گوناگون و گرایش‌های مختلف اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی در دانشجویان باز می‌سازد و نیروی سازندگی و ابداع را در آن‌ها تقویت و شکوفا می‌کند (زفتی، ۱۳۸۴).

رفتار در دانشگاه‌ها به‌طور ساده، تابعی از انتظارات رسمی، نیازهای فردی و اهداف سازمانی نیست. بلکه، نتیجه روابط پویای این عناصر است. کارکنان و دانشجویان در یک دانشگاه مجموعه‌ای از صفات منحصر به فرد، احساسات، ارزش‌ها، نیازها و انگیزه‌ها را با خود به محل کار می‌آورند. این خصوصیات شخصی در جنبه‌های منطقی و برنامه‌ریزی شده زندگی دانشگاهی دخالت کرده و موجب ظهور نوعی احساس هویت جمعی می‌گردد که تجمع ساده افراد را به شخصیت متمایزی برای محل کار تبدیل می‌کند. این احساس طبیعی ناشی از محل کار تحت عناوین متعددی از جمله، خصوصیات دانشگاهی، محیط اجتماعی، جو پردیس دانشگاهی^۱، تحلیل شده است (چستر و تد، ۲۰۰۷)؛ بنابراین دانشگاه‌ها از جو یکسانی برخوردار نیستند. همانگونه که اعضا متفاوتند، جو نیز از یک دانشگاه به دانشگاه دیگر متفاوت است. جو موجب تمایز دانشگاه‌ها از یکدیگر می‌شود و در نتیجه، نتایج کارها و فعالیت‌های دانشگاه را تحت تأثیر قرار داده و می‌تواند موجب

-
1. Niedhammer
  2. Campus Climate
  3. Chester & Todd

افزایش روحیه و انگیزش کارکنان و دانشجویان گردد و در رفتار و اعمال آن‌ها تاثیرگذار باشد. جو دانشگاهی به منزله یک پل عمل می‌کند. در یک طرف پل جنبه‌های عینی و محسوس دانشگاه از قبیل ساختار، مقررات و شیوه‌های مدیریت و رهبری قرار دارند و در طرف دیگر روحیه و رفتار کارکنان و دانشجویان واقع شده است؛ بدین ترتیب رفتار تابعی از شیوه‌های رهبری یا ساختار سازمانی نیست؛ بلکه هر کسی از دریچه‌ای که به رنگ ارزش‌ها، نیازها، و شخصیت خودش است به سازمان می‌نگرد و این همان اداراکاتی است که در طرز تفکر و رفتارش تأثیر می‌گذارد (وانگ و لینگ^۱، ۲۰۱۲).

با توجه به اهمیت تحصیلات دانشگاهی و تقاضای روز افزون از دانشگاه‌ها برای ارتقای کیفیت آموزشی و بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، محققان آموزش دانشگاهی به دنبال مطالعه و بررسی متغیرهای مرتبط با موفقیت آکادمیک و راهبردهای مؤثر برای مواجهه با نیازهای آکادمیک و روانی - اجتماعی دانشجویان هستند (رابینز^۲ و همکاران، ۲۰۰۶)؛ بنابراین برای انجام این مطالعات یکی از زمینه‌هایی که در دهه‌های اخیر در حوزه روانشناسی شکل گرفت، ظهور رویکردهای روانشناسی مثبت‌نگر و فیزیولوژیک بود که موجب تحولات قابل ملاحظه و پژوهش‌های نافذ و مؤثری در زمینه‌های مختلف رفتاری، از جمله در مطالعات مربوط به پیشرفت تحصیلی دانشجویان گردید. رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر و فیزیولوژیک سعی دارد تا با استفاده از روش‌های علمی به مطالعه و کشف توانایی‌هایی که اجازه می‌دهند افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع پیشرفت کنند و به موفقیت نائل آیند، پردازد (سلیگمن^۳، ۲۰۰۳). مفاهیم عمده روانشناسی که در سال‌های اخیر در حوزه رفتار سازمانی مورد توجه جدی قرار گرفته‌اند و اخیراً وارد مطالعات آموزش‌های دانشگاهی شده‌اند، دو مفهوم خوش‌بینی علمی^۴ و استرس تحصیلی^۵ می‌باشند. خوش‌بین‌ها، افرادی هستند که انتظار دارند اتفاقات خوبی برای آن‌ها رخ دهد. خوش‌بین‌بودن به‌طور کلی به این معناست که فرد در رابطه با موقعیت پیش آمده انتظار بهترین نتیجه ممکن را داشته باشد که معمولاً با عنوان خوش‌بینی موقعیتی از آن یاد

-
1. Wang & Liying
  2. Robbins
  3. Seligman
  4. academic optimistic
  5. academic Stress

می‌شود. (لوتانزو و همکاران^۱، ۲۰۰۷)؛ بدین ترتیب افراد خوش‌بین، در رویارویی با شکست‌ها و موفقیت‌های خود، بر اسنادهای کلی تکیه می‌کنند؛ اسنادهایشان پایدار است؛ موفقیت‌هایشان را به توانایی درونی خود نسبت می‌دهند و در رویارویی با ناکامی‌ها، شکست خود را به عوامل ویژه بیرونی و غیر پایدار نسبت می‌دهند (سین و همکاران^۲، ۲۰۱۰). خوش‌بینی یک جهت‌مندی به زندگی است که در آن افراد با یک جهت‌مندی خوش‌بینانه رویدادهای روزمره زندگی را به شیوه‌ی مثبت‌تر و با یک انتظار مثبت‌تر تجربه می‌کنند (کیوماکی و همکاران^۳، ۲۰۰۹). مطابق با مدل کارور و شریر^۴ (۱۹۸۵) خوش‌بینی اشاره به پیامدهای مثبت از آینده دارد (چانگ^۵، ۲۰۱۱؛ ساننا^۶ و یانگ^۷، ۲۰۰۳)؛ به زعم سراسوا^۸ و همکاران (۲۰۰۶) خوش‌بین‌ها کسانی هستند که یک گرایش شناختی به انتظار پیامدهای مثبت و مطلوب دارند.

استرس تحصیلی یکی دیگر از مفاهیمی است که در دهه‌های اخیر وارد آموزش‌های دانشگاهی شده است. این مؤلفه بر سلامت روانی و جسمانی دانشجویان و توانایی‌شان برای انجام تکالیف درسی و همچنین مدیریت در انجام امور اثر می‌گذارد (آکان و کیاروچی^۹، ۲۰۰۳). سطوح بالای استرس، منجر به نتایج روان‌شناختی، هیجانی و جسمانی منفی مثل خواب کم، ضعف نظام ایمنی و بیماری می‌شود (سولبرگ و توریس، ۲۰۰۱). مدل فرآیند استرس نیز بر سطوح چندگانه حمایت اجتماعی و استرس در سطح فرد، خانواده و جامعه تمرکز می‌کند و سعی در پیش‌بینی سلامت روانی دارد؛ بر اساس این مدل استرس‌زاهای اولیه و ثانویه و سلامت روانی، تحت تأثیر حمایت اجتماعی قرار می‌گیرند (کترندال و پارچمن^{۱۰}، ۲۰۰۲).

به‌طور کلی جو پردیس دانشگاهی تجربه‌ای پر استرس است. اگر دانشجویان استرس را به مثابه یک مبارزه احساس کنند، انگیزه آن‌ها جهت یادگیری افزایش می‌یابد (ابادری

1. Luthans et all.
2. Sin at all.
3. Kivimaki at all.
4. Scheier & Carver
5. Chang
6. Sanna
7. Yang
8. Srivastava
9. Akan & Ciarrochi
10. Katerndahl & Parchman

و همکاران، ۱۳۸۳)؛ اما اگر میزان آن زیاد و تهدیدکننده باشد می‌تواند باعث افت تحصیلی و مانع از ظهور استعدادها و توانایی‌های بالقوه و شکوفایی اندیشه‌های خلاقشان شده و نقص در عملکرد مفید آنان را به دنبال داشته باشد (رضوی و حسینی، ۱۳۸۶). ولی آنچه روشن به نظر می‌رسد، یکی از جهت‌گیری‌های عمده و مهم روانشناسی تربیتی امروز، به سمت پیش‌گیری از بروز بیماری‌های روانی-جسمانی و حفظ سلامت دانشجویان است؛ چرا که از فواید این امر، کاهش هزینه‌های انسانی و مادی خواهد بود. پیدایش گرایش نو در روانشناسی امروز با عنوان روانشناسی سلامت، انجام تحقیقاتی گسترده و انتشار مقالات و کتاب‌ها در این زمینه در خارج و داخل کشور، مؤید این امر است. خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی می‌توانند باعث و مانع پیشرفت تحصیلی و علمی باشند؛ لذا اهمیت توجه به این دو متغیر اثرگذار بیش از پیش مد نظر سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزش عالی می‌باشد؛ به عبارتی چه عواملی را می‌توان مورد توجه قرارداد تا موجبات توسعه خوش‌بینی علمی و کاهش استرس تحصیلی در دانشگاه فراهم شود. سازه جو پردیس دانشگاهی که در برگیرنده مؤلفه‌هایی مانند حمایت چندفرهنگی در پردیس دانشگاه، توانایی‌های علمی دانشجویان در پردیس دانشگاه، تنوع فرهنگی در پردیس دانشگاه، ارتباطات درون پردیس دانشگاه، تنوع ساختاری در پردیس دانشگاه، مسئولیت شهروندی و احساس امنیت در پردیس دانشگاه است، یکی از متغیرهایی است که می‌تواند بر توسعه خوش‌بینی و کاهش استرس مؤثر باشد. با وجود این حقیقت که جو پردیس دانشگاهی مناسب در ایجاد انگیزه، بهبود روحیه، سلامت روانی، مشارکت دانشجویان در تصمیم‌گیری‌ها و ازدیاد خلاقیت و نوآوری آنان مؤثر است، متأسفانه هنوز این مسأله مورد توجه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزش عالی نبوده و تلاش برای بهبود آن را در اولویت برنامه‌های اجرایی خود قرار نداده‌اند؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی، دانشگاه علامه طباطبایی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی در دانشجویان به اجرا درآمده است.

سازمان‌ها برای انجام دادن امور سازمانی خود، علاوه بر معیارهای سازمانی و قانونی نیاز به مجموعه‌ای از رهنمودهای اخلاقی و ارزشی دارند که آنان را در رفتار و اعمال اداری یاری دهد و نوعی هماهنگی و وحدت رویه در حرکت به سوی شیوه مطلوب جمعی و عمومی میسر سازد. معمولاً اعضای سازمان ارزش‌هایی را که در ارتباط با زندگی

سازمانی آن‌هاست، می‌پذیرند. سازمان‌ها مجبورند که محیطی از اخلاق و ارزش‌ها در سازمان ایجاد کنند. درک نوع رفتار قابل قبول عاملی مهم در جو سازمانی می‌باشد. درک رفتار مناسب بخشی از جو سازمانی است که همه بخش‌ها را در فرایند تصمیم‌گیری تحت تأثیر قرار می‌دهد (دایان^۱، ۲۰۰۲). در این میان دانشگاه‌ها به‌عنوان پرورش‌دهنده بخش عظیمی از نیروی انسانی هر کشور خیلی مهم و حیاتی به نظر می‌رسند. دانشگاه‌ها برای مقابله مناسب با توسعه‌نیافتگی به برنامه‌های درسی و افرادی نیاز دارند که تسهیل‌کننده نوآوری در آموزش عالی باشند و با اتکا به نیروی اراده و عقل خود، منطقی و خالق بیاندیشند و جو دانشگاهی پویا و خالق را شکل دهند (مارینی^۲، ۲۰۰۶)؛ بنابراین اگر دانشگاهی به دنبال پیشرفت باشد، باید خود را با نیازهای جدید و تغییرات محیطی هماهنگ کرده و همگام با تغییرات محیط، ساختار خود را تغییر دهد تا بتواند نیازهای جدید خود را (متناسب با تغییرات یاد شده) برآورده کند. جو دانشگاهی نوآور، یکی از راه‌های افزایش مزیت رقابتی می‌باشد که بیشتر وقت‌ها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نگرش‌های راهبردی شرکت‌ها برای دستیابی به موفقیت‌های بلندمدت، دیده می‌شود و تأثیر قابل توجهی بر امور مخاطره‌آمیز دارد (تاج‌الدینی، ۲۰۱۰). جو سازمانی دانشگاه به تصورات، احساسات و ارزش‌های کارکنان و دانشجویان در محیط کاریشان اطلاق می‌شود. همین‌طور احساس تعهد نسبت به سازمان، حس اعتماد و تعلق، اعتماد به نفس و وفاداری را نیز شامل می‌شود که تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند فضای فیزیکی، قوانین سازمانی حاکم و ویژگی‌های رفتاری افراد در محیط کار قرار می‌گیرد (الیس^۳، ۲۰۰۹).

جو پردیس دانشگاه نگرش و رفتار کارکنان و دانشجویان را هم به‌صورت مثبت (مانند خوش‌بینی علمی) و هم به‌صورت منفی (مانند استرس تحصیلی بیش از حد) و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط کسانی که در سازمان مشغول می‌باشند تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ از این‌رو با توجه به تأثیری که جو پردیس بر رفتار کارکنان دارد، مدیران، به‌ویژه در محیط رسمی دانشگاه، باید جو مناسبی در سازمان خود ایجاد کنند تا به نحو

-
1. Diane
  2. Marini
  3. Ellis

مطلوب به اهداف و آرمان‌های خود (پرورش نیروی انسانی زبده) دست یابند (ادمونتون و وسترن^۱، ۲۰۰۲).

مفهوم خوش‌بینی علمی از دل تحقیقات صورت گرفته در مورد روانشناسی مثبت، خوش‌بینی، سرمایه اجتماعی پدیدار شده است. این اصطلاح برای نخستین بار توسط هوی و همکاران (۲۰۰۶) معرفی شد. مبانی نظری خوش‌بینی علمی عبارتند از نظریه خودکارآمدی بندورا، نظریه سرمایه‌های اجتماعی کلمن، مطالعات فرهنگ و جو سازمانی هوی و همکاران و خوش‌بینی آموخته شده سلیگمن و باورهای شناختی معلم برای شناسایی افکار و اعمال (عسگری، فتوت، ۱۳۹۳). هوی و میسکل^۲ (۲۰۰۸) بیان می‌کنند که یکی از باورها، خوش‌بینی علمی است. خوش‌بینی علمی با موفقیت دانشجویان رابطه دارد. همه تحقیقات انجام شده در مورد خوش‌بینی علمی، این سازه را به‌عنوان یکی از ویژگی‌های سازمان‌های آموزشی مورد بررسی قرار دادند؛ خوش‌بینی علمی می‌تواند یکی از ویژگی‌های مهم معلمان باشد، زیرا کارآمدی، اعتماد و تأکید علمی که سه مؤلفه در خوش‌بینی علمی هستند دارای معانی موازی و یکسان برای تمام معلمان هستند (مک گوگان و هوی^۳، ۲۰۰۶).

چنان که پیداست، خوش‌بینی علمی دارای سه مؤلفه تأکید تحصیلی، اعتماد و کارآمدی استاد است. که در سطح سازمانی و فردی تأیید شده است. تأکید تحصیلی بدین معناست که اساتید به کارهای آموزشی اولویت دهند و انتظارات بالایی از موفقیت شاگردان داشته باشند. به بیان دیگر، تأکید تحصیلی معرف زمانی است که شاگردان به فعالیت مؤثر آموزشی می‌پردازند. تمایل معلمان بر اعتماد به شاگردان و والدینشان بسیار مهم است. فقط هنگامی که معلمان بین خود، شاگردان و والدین احساس وابستگی متقابل کنند، امکان تسری یادگیری از ورای دیوارهای مدرسه به خانه‌ها وجود خواهد داشت. رابطه اعتمادآمیز شامل احساس خیرخواهی، قابلیت اطمینان، صلاحیت، راستگویی و پذیرا بودن است. هنگامی که اساتید خوش‌بین باشند به توانایی‌های خود در یادگیری و به والدین برای حمایت از کلاس درس اعتماد خواهند داشت. احساس کارآمدی استاد به قضاوت وی در مورد قابلیتش برای صورت دستیابی نتایج مطلوب در مورد مشارکت و

1. Edmonton & Western
2. Hoy WK & Miskel
3. McGuigan & Hoy

یادگیری آن‌ها، حتی در مورد شاگردان سرسخت یا بی‌انگیزه تعریف می‌شود و ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت شاگرد از یک سو و اشتیاق در تدریس از سوی دیگر دارد (الیزابت و همکاران^۱، ۲۰۱۳).

مطالعات بسیاری استرس دوران دانشجویی را مورد بررسی قرار داده‌اند (ادواردز و دیگران^۲، ۲۰۰۱؛ میسرا و کاستلو، ۲۰۰۴). در یکی از این تحقیقات ساکس^۳ (۱۹۹۷) تأکید می‌کند که استرس تحصیلی به‌طور فزاینده‌ای رو به افزایش است. تعاریف مختلفی دربارهٔ استرس مطرح شده است که در یکی از آن‌ها کینگ و همکاران (۱۹۸۷)، استرس را به‌عنوان هیجانی منفی که به تردید دربارهٔ مقابله مربوط است، تعریف کرده‌اند. به‌نظر می‌رسد که این تعریف با استرس در حوزهٔ تحصیلی ارتباط نزدیکی داشته باشد؛ چرا که از دانش‌جویان به‌طور فزاینده‌ای انتظار می‌رود با حجم بالایی از تکالیف مواجه شوند و این مسأله می‌تواند زمینه تردید دربارهٔ «خود» را فراهم کند. استرس تحصیلی به احساس نیاز فزاینده به دانش و به‌طور همزمان، ادراک فرد مبنی بر نداشتن زمان کافی برای دستیابی به آن دانش اشاره می‌کند (گادزلا و بالوگلو^۴، ۲۰۰۱). در ایران و جهان پژوهش‌هایی در زمینهٔ بررسی جو مؤسسات و دانشگاه‌ها بر سلامت روانی، استرس تحصیلی و آکادمیک و همچنین بر خوش‌بینی علمی انجام شده است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره شده است. در پژوهشی راسینگ^۵ و همکاران (۲۰۰۷) به بررسی رابطه بین خوش‌بینی علمی با عملکرد تحصیلی و سلامتی دانشجویان دانشگاه پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که خوش‌بینی علمی، عملکرد بهتر در تکالیف درسی، میانگین بالای نمره‌های پایانی و کاهش فرسودگی تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کرد. تابودی و برودیتسکی^۶ (۲۰۱۱) بر این باورند که انتظارات مثبت همواره افراد خوشبین را وامی‌دارد که انگیزه کافی برای انجام فعالیت در رویارویی با رخدادها داشته باشند. در پژوهشی دیگر سولبرگ و ثوریس (۲۰۰۱)، به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی تحصیلی، میانجی‌گر اثر حمایت اجتماعی بر استرس تحصیلی است. همچنین حمایت اجتماعی ارتباط بالایی با خودکارآمدی

1. Elizabeth A
2. Edward at all.
3. Sux
4. Gadzella & Baloglu.
5. Ruthing at all
6. Thibodeau & Boroditsky

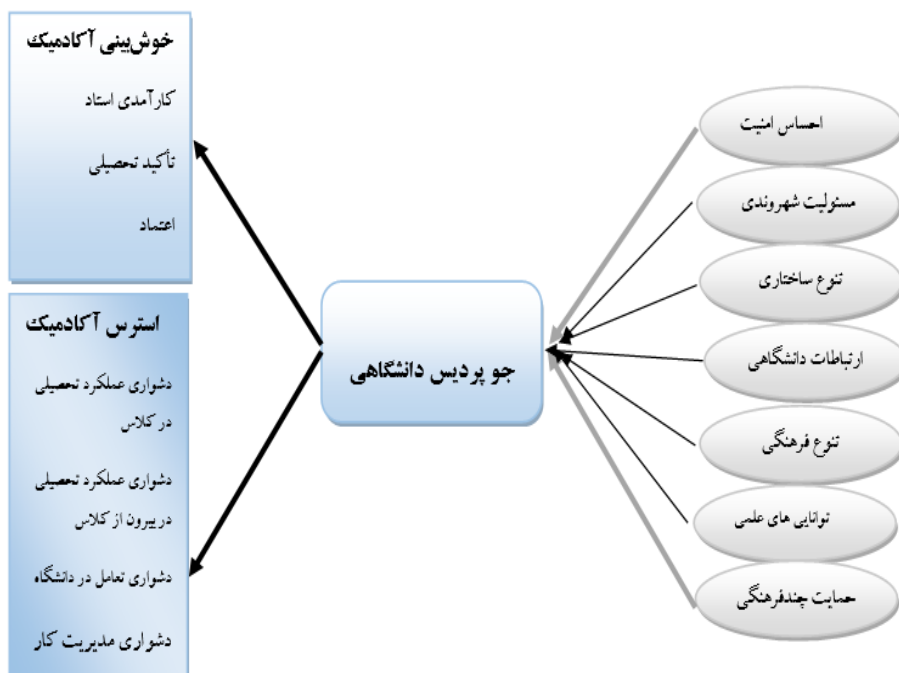

تحصیلی دارد. مطالعه توریشم و ولد (۲۰۰۱)، نیز روشن ساخت دانشجویانی که در جوی مناسب تحصیل کرده‌اند، استرس تحصیلی کمتری داشتند؛ همچنین نتایج نشان داد این دو متغیر (جو دانشگاهی و استرس تحصیلی) بر سلامت روان اثر می‌گذارند. تحقیق گیلیهان و همکاران (۲۰۰۵)، نیز نشان داد استرس تحصیلی به انواع مشکلات سلامت (بیماری‌های جسمانی، افسردگی و بدبینی در دانشجویان) ارتباط دارد. همچنین نتایج روشن ساخت ارتباط حمایتی بیشتر در دانشگاه به استرس تحصیلی پایین‌تر و سلامت روان بهتر منجر می‌شود. از طرفی دیگر بیکر و ویلیامز^۱ (۲۰۰۶)، نشان دادند که دانشگاهی که جو همدلانه و ارتباطی داشته باشد تضمین‌کننده سازگاری بهتر دانشجویان در محیط‌های آموزشگاهی است. همچنین دانشجویانی که مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی را به‌خوبی فرا گرفته‌اند مقابله مؤثرتری در برابر استرس و فشارهای روانی دارند. اندرسون (۲۰۰۲) در یک مطالعه فراتحلیلی به مرور ۵۶ تحقیق پرداخت که از آزمون جهت‌گیری نسبت به زندگی استفاده کرده بودند و چنین دریافت که خوش‌بینی به میزان قابل توجه و زیادی با اقدامات مقابله‌ای با استرس، علایم بیماری‌های روانی از قبیل افسردگی، عواطف منفی و همچنین با سلامت رابطه معنی‌دار دارد. تحقیق فولادوند و همکاران (۱۳۹۱) مؤید آن است که سطوح بالای سلامت روانی و جسمانی از طریق نمرات بالاتر، حمایت اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی و نمرات پایین‌تر، استرس تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند.

همانطور که ذکر کردیم هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی در پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبایی می‌باشد. بر این اساس در این پژوهش سه متغیر که خود شامل زیر مؤلفه‌هایی نیز می‌باشند مورد بررسی قرار گرفته که در شکل ۱ آمده است.

---

1. Baker & Williams

شکل ۱. الگوی درون‌داد پژوهش

همانطور که در شکل شماره ۱ مشاهده می‌شود متغیر جو پردیس دانشگاهی که به‌عنوان متغیر مستقل تحقیق می‌باشد شامل هفت زیر مولفه حمایت چندفرهنگی در پردیس دانشگاه، توانایی‌های علمی دانشجویان در پردیس دانشگاه، تنوع فرهنگی در پردیس دانشگاه، ارتباطات درون پردیس دانشگاه، تنوع ساختاری در پردیس دانشگاه، مسئولیت شهروندی و احساس امنیت در پردیس دانشگاه می‌باشد. همچنین خوش‌بینی علمی به‌عنوان متغیر وابسته اول شامل سه زیر مولفه کارآمدی اساتید، تأکید تحصیلی اساتید و اعتماد و اطمینان اساتید دانشگاه از دانشجویان و والدین آن‌ها می‌باشد. به همین ترتیب استرس تحصیلی به‌عنوان متغیر وابسته دوم خود شامل زیر مولفه‌های، دشواری عملکرد تحصیلی دانشجویان در کلاس درس، دشواری عملکرد تحصیلی دانشجویان در بیرون از کلاس درس، دشواری تعامل در دانشگاه و دشواری مدیریت در کارها توسط دانشجویان می‌باشد؛ بنابراین پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به سؤالات زیر می‌باشد.

۱- آیا بین جو پردیس دانشگاهی و استرس تحصیلی رابطه وجود دارد؟

۲- آیا بین جو پردیس دانشگاهی و خوش‌بینی علمی رابطه وجود دارد؟

۳- آیا بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی رابطه وجود دارد؟

روش

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی در پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبایی بود. بنابراین این پژوهش را از نظر هدف می‌توان جز تحقیقات کاربردی و از نظر میزان کنترل محقق بر متغیرهای تحقیق از نوع تحقیق‌های غیر آزمایشی محسوب کرد و در واقع یک تحقیق از نوع همبستگی و پس‌رویدادی است. در این تحقیق سه متغیر عمده وجود دارد. متغیر جو پردیس دانشگاهی به‌عنوان متغیر پیش‌بینی‌کننده و متغیرهای خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی به‌عنوان متغیرهای ملاک در نظر گرفته شد. هر آزمودنی در هر سه متغیر جو پردیس دانشگاهی، خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی مورد سنجش قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق حاضر را دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبایی که در سه دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم سیاسی، مدیریت و حسابداری؛ که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند و تعداد آن‌ها برابر با ۷۸۵۱ نفر بوده است، تشکیل دادند. به‌منظور انتخاب نمونه آماری از دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تک مرحله‌ای استفاده شد که به این منظور تعداد ۳۸۱ نفر بر اساس جدول مورگان برای نمونه پژوهش انتخاب شدند. پژوهشگران پس از انتخاب و حذف پرسشنامه‌های معیوب ۳۵۰ عدد از پرسشنامه‌ها را تجزیه و تحلیل کردند. جهت جمع‌آوری یافته‌های پژوهش از سه پرسشنامه (جو پردیس دانشگاهی، استرس آکادمیک و خوش‌بینی آکادمیک) استفاده شده است که در ادامه به بررسی هر یک می‌پردازیم.

پرسشنامه‌ی جو پردیس دانشگاهی: این پرسشنامه توسط شانون و ماسون^۱ (۲۰۱۱) طراحی شده که هریسون^۲ (۲۰۱۶) آنرا بروز رسانی و تغییر داد و در قالب ۲۸ گویه بسته پاسخ‌تدوین شده است و ضریب پایایی آن ۰/۷۵۴ گزارش شده است. پژوهشگران پرسشنامه را به زبان فارسی ترجمه کردند و با توجه به فرهنگ و ارزش‌های کشور ایران برخی از گویه‌ها را حذف و در نهایت گویه دیگری جایگزین کردند. می‌توان گفت با

1. Shannon & Mason
2. Harrison

توجه به مبانی نظری و دیدگاه متخصصین و خبرگان در این زمینه و همچنین با در نظر گرفتن تعاریف عملیاتی متغیرها در تدوین پرسشنامه تا حد زیادی خصیصه روایی پرسشنامه افزایش یافته است. برای اطمینان از اعتبار (پایایی) پرسشنامه از فرمول ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که نتایج به دست آمده برای گویه‌ها ۰/۸۷ گزارش شده است.

پرسشنامه‌ی استرس تحصیلی: ژازکوا و همکاران^۱ (۱۹۸۷) پرسشنامه استرس تحصیلی را بر اساس چهار مؤلفه دشواری عملکرد تحصیلی در کلاس درس، دشواری عملکرد تحصیلی در بیرون از کلاس درس، دشواری تعامل در دانشگاه و دشواری مدیریت کار تدوین نمودند که وجودی (۱۳۹۱) به منظور بررسی رابطه بین سبک اسناد، استرس تحصیلی و سهل انگاری تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه و بررسی آن از دیدگاه والدین از آن اقتباس نموده است که پایایی نیز به ترتیب برای هریک از مؤلفه‌ها ۰/۹۵، ۰/۸۵، ۰/۸۳ و ۰/۸۲ گزارش شده است. در این پژوهش ضمن بررسی مجدد و اصلاح برخی گویه‌ها روایی این ابزار توسط خبرگان که به تایید رسیده است و به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که به ترتیب برای مولفه‌های مذکور ۰/۹۴، ۰/۹۷/۹۵، ۰/۹۵/۹۰ و برای کل گویه‌ها ۰/۹۵ بدست آمد که پایایی مورد تایید قرار گرفت.

پرسشنامه‌ی خوش‌بینی علمی: ابزار خوش‌بینی علمی با اقتباس از پرسشنامه خوش‌بینی علمی هوی^۲ و همکاران (۲۰۰۶) ساخته شده است. پرسشنامه هوی بر اساس سه مؤلفه کارآمدی معلم، تأکید تحصیلی و اعتماد و برای اجرا در سیستم مدرسه و از دید معلمان تنظیم شده بود که ضرایب پایایی آن نیز به ترتیب برای سه مؤلفه مذکور ۰/۷۱، ۰/۷۳ و ۰/۷۹ گزارش شده اند. در این پژوهش محققین با توجه به سه مؤلفه مذکور آن را برای اجرا در محیط آموزش عالی و از دید دانشجویان در ۲۴ گویه بسته‌پاسخ بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم تنظیم و نسبت به تأیید روایی آن توسط متخصصین و صاحب‌نظران اقدام نمودند. با توجه به مبانی نظری دیدگاه متخصصین خبرگان در این زمینه و همچنین در نظر گرفتن تعاریف عملیاتی متغیرها در تدوین پرسشنامه تا حد زیادی خصیصه روایی پرسشنامه افزایش یافته است. برای اطمینان از

1. Zajacova & et.all
2. Hoy

پایایی پرسشنامه از فرمول ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است، که نتایج بدست آمده برای مولفه های مذکور به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۷، ۰/۹۸/۸۷ و ۰/۰، گزارش شده است.

برای تحلیل داده ها از دو بخش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در قسمت آمار توصیفی از آماره هایی همچون میانگین، انحراف معیار و فراوانی استفاده شده است و در بخش آمار استنباطی از آزمون های کلموگروف اسمیرنف جهت نرمال بودن و ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین متغیرها و تعمیم نتایج نمونه به جامعه استفاده شد و در نهایت برای تجزیه و تحلیل نتایج نرم افزار SPSS 22 مورد استفاده قرار گرفته شد.

نتایج

بر اساس یافته های پژوهش، ۲۷۳ نفر (۷۸ درصد) از پاسخ دهندگان به پرسشنامه های پژوهش مرد و ۷۷ نفر (۲۲ درصد) زن بودند. ۱۱۶ نفر (۳۳/۱ درصد) از پاسخ دهندگان متعلق به دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۶۲ نفر (۴۶/۳ درصد) متعلق به دانشکده مدیریت و حسابداری و ۷۲ نفر (۲۰/۶ درصد) متعلق به دانشکده حقوق و علوم سیاسی بودند. ۱۰۶ نفر (۳۰/۳) از پاسخ دهندگان در مقطع تحصیلی کارشناسی، ۲۱۶ نفر (۶۱/۷ درصد) در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد و ۲۸ نفر (۸ درصد) در مقطع تحصیلی دکترا تحصیل می کردند. در کل حجم نمونه ۳۸۱ نفر بود که تعداد ۳۵۰ پرسشنامه به پژوهشگر برگردانده شدند و تعداد ۳۱ نفر یا به پرسشنامه ها پاسخ ندادند و یا اینکه پرسشنامه ها ناقص بودند.

جدول ۱. یافته های توصیفی متغیرهای جو پردیس دانشگاهی، استرس تحصیلی و خوش بینی علمی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
جو پردیس دانشگاهی	۸۹/۸۷	۱۳/۹۳	۵۸	۱۱۹
استرس تحصیلی	۷۱/۳۳	۲۳/۵۱	۳۰	۱۱۵
خوش بینی علمی	۷۰/۸۳	۱۳/۶۶	۳۵	۹۷

بر اساس یافته های جدول شماره (۱) میانگین متغیر و انحراف معیار برای جو پردیس دانشگاهی به ترتیب برابر ۸۹/۸۷، ۱۳/۹۳ برای استرس تحصیلی به ترتیب برابر با ۷۱/۳۳ و ۲۳/۵۱ و برای متغیر خوش بینی علمی به ترتیب ۷۰/۸۳ و ۱۳/۶۶ به دست آمد.

جدول ۲. نتایج آزمون کلمگروف اسمیرنف برای بررسی مفروضه نرمال بودن

کولمگروف اسمیرنف			متغیرها
آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	
۰/۰۶۲	۳۵۰	۰/۰۹۱	جو پردیس دانشگاهی
۰/۰۴۹	۳۵۰	۰/۱۱۰	استرس تحصیلی
۰/۰۷۷	۳۵۰	۰/۰۶۶	خوش‌بینی علمی

همانطور که نتایج جدول ۲ آزمون کلمگروف اسمیرنف برای بررسی مفروضه نرمال بودن نشان می‌دهد هر سه متغیر با سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ نرمال هستند ($P > 0.05$)

سؤال اول: آیا بین جو پردیس دانشگاهی و استرس تحصیلی رابطه وجود دارد؟

جدول ۳. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین جو پردیس دانشگاهی و استرس تحصیلی

شاخص آماری متغیر	ضریب همبستگی	r^2	سطح معناداری
جو پردیس دانشگاهی و استرس تحصیلی	-۰/۱۴۹	۵۶۷۸	$p < 0.01$

با توجه به یافته‌های جدول شماره (۳) نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر جو پردیس دانشگاهی با استرس تحصیلی با ضریب همبستگی ۰/۱۴۹ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ رابطه منفی و معنادار را در سطح ۹۹ درصد اطمینان بین دو متغیر نشان می‌دهد. ($P < 0.01$)؛ یعنی هر چه قدر جو پردیس دانشگاهی مناسب‌تر باشد میزان استرس تحصیلی نیز در این دانشجویان کمتر است. متغیر جو پردیس دانشگاهی با ضریب تبیین ۰/۰۲۲، ۲/۲۲ درصد واریانس متغیر استرس تحصیلی را تبیین می‌کند.

سؤال دوم: آیا بین جو پردیس دانشگاهی و خوش‌بینی علمی رابطه وجود دارد؟

جدول ۴. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین جو پردیس دانشگاهی و خوش‌بینی علمی

شاخص آماری متغیر	ضریب همبستگی	r^2	سطح معناداری
جو پردیس دانشگاهی و خوش‌بینی علمی	۰/۲۵۸	۰/۰۶۵	$p < 0.01$

با توجه به نتایج جدول شماره (۴) نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی با ضریب همبستگی ۰/۲۵۸ و سطح معناداری $p < 0.01$ رابطه مثبت و معنادار را در سطح ۹۹ درصد اطمینان بین دو متغیر نشان می‌دهد. ($P < 0.01$). یعنی هر چه قدر جو پردیس دانشگاهی هم‌دلانه و ارتباطی‌تر باشد میزان

خوش بینی علمی نیز در بین دانشجویان بیشتر است. متغیر جو پردیس دانشگاهی با ضریب تبیین ۰/۰۶۵، ۶/۵۴ درصد واریانس متغیر خوش بینی علمی را تبیین می کند.

سؤال سوم: آیا بین جو پردیس دانشگاهی با خوش بینی علمی و استرس تحصیلی رابطه وجود دارد؟

جدول ۵. ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی جو پردیس دانشگاهی با خوش بینی علمی و استرس

تحصیلی			
شماره	جو پردیس دانشگاهی	استرس تحصیلی	خوش بینی علمی
۱	جو پردیس دانشگاهی	۱	
۲	استرس تحصیلی	۰/۱۴۹**	۱
۳	خوش بینی علمی	۰/۲۵۸**	۰/۱۷۸**

** همبستگی در سطح ۱ درصد معنی دار است.

* همبستگی در سطح ۵ درصد معنی دار است.

نتایج جدول شماره ۵ نشان می دهد که:

بین جو پردیس دانشگاهی با استرس تحصیلی رابطه منفی معنادار وجود دارد.

بین جو پردیس دانشگاهی با خوش بینی علمی رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

بین استرس تحصیلی با خوش بینی علمی رابطه منفی معنادار وجود دارد.

در ادامه به بررسی رابطه بین متغیر جو پردیس دانشگاهی با مؤلفه های استرس تحصیلی

و خوش بینی علمی خواهیم پرداخت.

جدول ۶. نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی با مؤلفه های

استرس تحصیلی

شاخص های آماری		متغیرها
ضریب همبستگی	سطح معناداری	
۰/۱۵۵**	۰/۰۰۴	دشواری عملکرد تحصیلی در کلاس درس
۰/۱۳۹**	۰/۰۰۹	دشواری عملکرد تحصیلی در بیرون از کلاس درس
۰/۲۸**	۰/۰۰۱	دشواری تعامل در دانشگاه
۰/۰۳۰	۰/۵۸۲	دشواری مدیریت کار

** در سطح $p < 0/01$ معنادار است.

* در سطح $p < 0/05$ معنادار است.

همانطور که جدول شماره (۶) نشان می‌دهد بین سه مؤلفه دشواری عملکرد تحصیلی در کلاس درس، دشواری عملکرد تحصیلی در بیرون کلاس درس و دشواری تعامل در دانشگاه با متغیر جو پردیس دانشگاهی رابطه منفی معنادار وجود دارد. بیشترین رابطه بین مؤلفه دشواری تعامل در دانشگاه با ضریب همبستگی $0/28-$ بود. متغیر جو پردیس دانشگاهی با مؤلفه دشواری مدیریت کار رابطه معنی دار نداشت.

جدول ۷. نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی با مؤلفه‌های خوش‌بینی علمی

شاخص‌های آماری		متغیرها
ضریب همبستگی	سطح معناداری	
$0/40^{**}$	$0/001$	کارآمدی اساتید
$0/189^{**}$	$0/001$	اعتماد به اساتید
$0/016$	$0/772$	تأکید تحصیلی اساتید

** در سطح $0/01$ معنادار است.

* در سطح $0/05$ معنادار است.

همانطور که جدول شماره (۷) نشان می‌دهد: بین دو مؤلفه کارآمدی اساتید و اعتماد به اساتید با متغیر جو پردیس دانشگاهی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. بیشترین رابطه بین کارآمدی اساتید با ضریب همبستگی $0/40$ بود. متغیر جو پردیس دانشگاهی با مؤلفه تأکید تحصیلی اساتید رابطه معنادار نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری

سازمان‌ها با شاخص‌هایی قابل شناسایی و مقایسه هستند و از طریق این معیارها و شاخص‌هاست که می‌توان به سلامت و پویایی سازمان پی برد. یکی از مهمترین این شاخص‌ها جو سازمانی نام دارد. جو سازمانی، به نوعی، درک کارکنان از سازمان خود می‌باشد. جو سازمانی، کیفیت درونی سازمان مطابق ادراک و تجربه اعضای آن سازمان می‌باشد. جو به مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی اطلاق می‌شود که یک سازمان را از سازمان دیگر متمایز می‌سازد. همچنان که شخصیت به خصوصیات اساسی فرد اشاره دارد، جو نیز به ویژگی‌های پایدار سازمان‌ها مربوط می‌شود. نظر به اینکه جو سازمانی در همه ابعاد سازمان جریان دارد، رفتارهای سازمانی از جمله خوش‌بینی و استرس آن‌ها را نیز تحت

تأثیر قرار می‌دهد. این تأثیرات می‌تواند موجب تقویت و یا تضعیف آن‌ها شود که در هر صورت در عملکرد نیروی انسانی دیده می‌شود. در این میان دانشگاه‌ها که یکی از مهمترین سازمان‌های هر کشوری محسوب می‌شوند نیز از این قاعده مستثنی نیستند. جو پردیس دانشگاه، کیفیت نسبتاً پایدار محیط آموزشی است که حاصل تلاش، کوشش، روابط و کنش‌های متقابل میان گروه‌های درونی دانشگاه؛ مسئولان، اساتید، کارکنان و دانشجویان است.

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی و استرس تحصیلی در بین دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبایی بود. براساس یافته‌های پژوهش، ۲۷۳ نفر (۷۸ درصد) از پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه‌های پژوهش مرد و ۷۷ نفر (۲۲ درصد) زن بودند. ۱۱۶ نفر (۳۳/۱ درصد) از پاسخ‌دهندگان متعلق به دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی و ۱۶۲ نفر (۴۶/۳ درصد) متعلق به دانشکده مدیریت و حسابداری و ۷۲ نفر (۲۰/۶ درصد) متعلق به دانشکده حقوق و علوم سیاسی بودند. ۱۰۶ نفر (۳۰/۳) از پاسخ‌دهندگان در مقطع تحصیلی کارشناسی، ۲۱۶ نفر (۶۱/۷ درصد) در مقطع تحصیلی ارشد و ۲۸ نفر (۸ درصد) در مقطع تحصیلی دکترا مشغول به تحصیل بودند. در این پژوهش میانگین و انحراف معیار متغیر جو پردیس دانشگاهی به ترتیب ۸۹/۸۷، ۱۳/۹۳، میانگین و انحراف معیار استرس تحصیلی ۷۱/۳۳ و ۲۳/۵۱ و میانگین و انحراف معیار متغیر خوش‌بینی علمی ۷۰/۸۳ و ۱۳/۶۶ به دست آمد. بر اساس نگرش نمونه مورد پژوهش (دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبایی) بین دو متغیر جو پردیس دانشگاهی با استرس تحصیلی، با ضریب همبستگی ۰/۱۴۹ و سطح معناداری $p < 0/01$ رابطه منفی و معنادار در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد ($P < 0/01$)؛ یعنی اینکه هرچه در جو پردیس دانشگاهی، دانشگاه علامه طباطبایی همدلانه و ارتباطی‌تر باشد استرس تحصیلی کمتری در آن مشاهده می‌شود. یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش توریشم و ولد (۲۰۰۱) و گیلیهان و همکاران (۲۰۰۵) همسو است. جهت تبیین این یافته پژوهشی باید متذکر شویم که دانشگاهی که دارای جوی سالم باشد و ارتباط بین دانشجویان با نوع فرهنگی و جنسیت مخالف برقرار باشد تضمین‌کننده سازگاری بهتر دانشجویان در محیط‌های آموزشی است. همچنین دانشجویانی که مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی را به‌خوبی فرا گرفته‌اند مقابله مؤثرتری در برابر استرس و فشارهای روانی دارند.

نگرش دانشجویان درمورد سؤال دوم پژوهشی این بود که بین دو متغیر جو پردیس دانشگاه با خوش‌بینی علمی با ضریب همبستگی $0/258$ ، سطح معناداری $p < 0/01$ و با سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($P < 0/01$)؛ یعنی هرچه قدر جو پردیس دانشگاهی همدلانه و ارتباطی تر باشد میزان خوش‌بینی علمی نیز در بین دانشجویان بیشتر است. به نظر می‌رسد دلیل این امر این است که دانشجویانی که در جوی همدلانه و ارتباطی مشغول به تحصیل می‌باشند و مورد حمایت اجتماعی قرار بگیرند انگیزه کافی برای انجام فعالیت در رویارویی با رخدادهای را دارند و باعث می‌شود که اعتماد به نفس خوبی داشته باشند و در نتیجه نسبت به خویش و محل تحصیل خوش‌بین می‌شوند. این یافته پژوهشی با پژوهش سولبرگ و ثوریس (۲۰۰۱)، همسو می‌باشد.

ضریب همبستگی پیرسون با سطح معناداری $p < 0/01$ و $p < 0/05$ درصد برای سؤال سوم نشان داد که بین جو پردیس دانشگاهی با استرس تحصیلی رابطه منفی معنادار، بین جو پردیس دانشگاهی با خوش‌بینی علمی رابطه مثبت معنادار و بین استرس تحصیلی با خوش‌بینی علمی رابطه منفی معنادار وجود دارد. یعنی اینکه دانشجویانی که در جوی سالم و ارتباطی درس می‌خوانند خوش‌بینی علمی بالایی دارند و این باعث می‌شود که استرس کمتری داشته باشند. نتیجه این پژوهش در این قسمت با پژوهش‌های سولبرگ و ثوریس (۲۰۰۱) و تابودی و برودیتسکی (۲۰۱۱) همخوانی دارد. عوامل متعددی کیفیت جو پردیس دانشگاهی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. عواملی همچون محیط مادی، ساختار سازمانی، سازمان‌دهی کار، ارتباط بین دانشجویان با تنوع فرهنگی، ارتباط بین دانشجویان با کارمندان، اعضای هیئت علمی و بعد اجتماعی سازمان. در بین عوامل یاد شده وجو ارتباط بین همه اعضای پردیس دانشگاه اعم از کارمند، دانشجو و اساتید در مطلوب ساختن جوی مناسب برای دانشگاه بسیار مؤثر است. از طریق ارتباط، بعضی از کارکنان نسبت به محیط کار نگرشی مثبت و برخی دیگر احساس وابستگی به سازمان پیدا می‌کنند. ارتباط بین اشخاص موجب برانگیختن احساسات نسبت به یکدیگر، همکاری در محیط و ایجاد روحیه کمک و احترام نسبت به یکدیگر می‌شود. ارتباط بین افراد در محیط دانشگاه در جنبه درک همدلانه که یکی شدن را بین افراد دانشگاه موجب می‌شود، بیشتر می‌تواند به مطلوب ساختن جو پردیس دانشگاهی کمک کند و نتیجه همه عوامل یاد شده این است که اعضای دانشگاهی که راحت‌تر بتوانند با همدیگر تعامل داشته باشند که این امر

تضمین‌کننده سازگاری بهتر دانشجویان در محیط‌های آموزشی است. همچنین دانشجویانی که مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی را به‌خوبی فرا گرفته‌اند مقابله مؤثرتری در برابر استرس و فشارهای روانی دارند.

با توجه به این که مطالعات انجام گرفته در خارج از کشور و مطالعات داخلی و همچنین یافته‌های این بررسی مؤید وجود واقعیتی به نام جو در هر دانشگاه است و نیز تأثیر اجتناب‌ناپذیری که نوع جو بر کیفیت فعالیت‌های دانشگاه می‌گذارد؛ لذا مجموعه اقدام‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

- آشنا کردن مدیران دانشگاه‌ها با مفهوم جو دانشگاه‌ها و نیز کسب دانش و مهارت لازم برای تشخیص، کنترل و تغییر جو ادراکی اعضای سازمان دانشگاه.
- توجه به ادراک اساتید نسبت به مدیریت دانشگاه که می‌تواند مدیران را در به وجود آوردن جوی که منجر به ادراک مثبت اساتید نسبت به دانشگاه شود یاری دهد تا محیطی به وجود آید که حس همکاری و تعاون را در اعضای دانشگاه افزایش دهد.
- سعی در ایجاد جوی که در آن نیاز درونی هر کس این باشد که بخشی از یک گروه باشد؛ زیرا به وی فرصت می‌دهد روابط معنایی با دیگران برقرار کند و از دیگران حمایت دریافت کرده و یا از آن‌ها حمایت کند.
- دوستی متغیری است که بر جوسازمانی تأثیر می‌گذارد. برای نیل به این هدف، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- ۱- این که محیط دانشگاه فضای دوستانه، آرام و بدون تنش داشته باشد.
- ۲- رابطه‌های گرمی بین مدیران دانشگاه، کارکنان و دانشجویان وجود داشته باشد.
- ۳- گروه‌های غیر رسمی آزادانه فعالیت نمایند.
- ۴- جلسه‌های غیر رسمی و فعالیت‌های گروهی در خارج از محیط دانشگاه برای دوستی و صمیمیت بین افراد تشکیل شود.

این مطالعه محدودیت‌هایی نیز داشته است. بررسی حاضر ماهیتاً از نوع همبستگی است؛ بنابراین نمی‌توان رابطه‌های به‌دست آمده را از نوع علت و معلولی فرض کرد. نمونه این پژوهش را دانشجویان پردیس مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی تشکیل داده است که می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج را به دانشگاه‌های دیگر با محدودیت مواجه سازد.

منابع

زفتی، خدیجه. (۱۳۸۴). بررسی جو سازمانی مراکز تربیت معلم و رابطه آن با رضایتمندی دانشجویان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

عسگری، علی و فتوت، زهرا. (۱۳۹۲). خوشبینی علمی معلمان و رفتار شهروندی سازمانی. *مجله تحقیقات نظام سلامت*، ۱ (۱۰): ص ۱۲۵-۱۱۴.

فولادوند، خدیجه؛ فرزاد، ولی‌اله؛ شهرآری؛ مهرناز و سنگری، علی اکبر. (۱۳۹۱). اثر حمایت اجتماعی، استرس تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی بر سلامت روانی- جسمانی. *فصلنامه روان‌شناسی معاصر*، (۴)، شماره ۲، ص ۸۱-۹۳.

وجودی، خاطره. (۱۳۹۱). رابطه بین سبک اسناد، استرس تحصیلی و سهل انگاری تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه و بررسی آن از دیدگاه والدین، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.

- Akgun, S., & Ciarrochi, J. (2003). Learned resourcefulness moderates the relationship between academic stress and academic performance. *Educational Psychology*, 23(3), 287-294.
- Andersson, G. (1996). The benefits of optimism: A meta-analytic review of the Life Orientation Test. *Personality and Individual Differences*, 21(5), 719-725.
- Baker, S. R., & Williams, K. (2001). Relation between social problem-solving appraisals, work stress and psychological distress in male firefighters. *Stress and Health*, 17(4), 219-229.
- Chang, E. C., Sanna, L. J., & Yang, K. M. (2003). Optimism, pessimism, affectivity, and psychological adjustment in US and Korea: A test of a mediation model. *Personality and Individual Differences*, 34(7), 1195-1208.
- Spell, C. S., & Arnold, T. J. (2007). A multi-level analysis of organizational justice climate, structure, and employee mental health. *Journal of Management*, 33(5), 724-751.
- Wilde, D. L. (2002). Determinants of ethical behavior of public administrators: Profession, position, and organizational climate.
- Edmonstone, J., & Western, J. (2002). Leadership development in health care: what do we know?. *Journal of Management in Medicine*, 16(1), 34-47.
- Edwards, K. J., Hershberger, P. J., Russell, R. K., & Markert, R. J. (2001). Stress, negative social exchange, and health symptoms in university students. *Journal of American College Health*, 50(2), 75-79.

- Steed, E. A., & Durand, V. M. (2013). Optimistic teaching: Improving the capacity for teachers to reduce young children's challenging behavior. *School mental health*, 5(1), 15-24.
- Janice Rider Ellis, C. L. H. (2009). *Managing and coordinating nursing care*. Wolters Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins,.
- Gadzella, B. M., & Baloglu, M. (2001). Confirmatory factor analysis and internal consistency of the Student-life Stress Inventory. *Journal of Instructional Psychology*, 28(2), 84.
- Hoy WK, Miskel CG.(2008), Educational administration: Theory, *research and practice*. 8th End. New York: McGraw Hill.
- Kivimäki, M., Vahtera, J., Elovainio, M., Helenius, H., Singh-Manoux, A., & Pentti, J. (2005). Optimism and pessimism as predictors of change in health after death or onset of severe illness in family. *Health Psychology*, 24(4), 413.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge* (p. 3). Oxford: Oxford University Press.
- Marini, T. (2006). Perceptions of organizational Climate among male & Female administrative staff in Tree selected Universities. *Malaysia: University of Putra*.
- McGuigan, L., & Hoy, W. K. (2006). Principal leadership: Creating a culture of academic optimism to improve achievement for all students. *Leadership and policy in schools*, 5(3), 203-229.
- Niedhammer, I., Chastang, J. F., David, S., Barouhiel, L., & Barrandon, G. (2006). Psychosocial work environment and mental health: Job-strain and effort-reward imbalance models in a context of major organizational changes. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 12 (2), 111-119.
- Robbins, S. B., Allen, J., Casillas, A., Peterson, C. H., & Le, H. (2006). Unraveling the differential effects of motivational and skills, social, and self-management measures from traditional predictors of college outcomes. *Journal of educational psychology*, 98(3), 598.
- Ruthig, J. C., Haynes, T. L., Perry, R. P., & Chipperfield, J. G. (2007). Academic optimistic bias: Implications for college student performance and well-being. *Social Psychology of Education*, 10 (1), 115-137.
- Seligman, M. E. (2011). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. Vintage.
- Sin, N. L., & Lyubomirsky, S. (2009). Enhancing well-being and alleviating depressive symptoms with positive psychology interventions: A practice-friendly meta-analysis. *Journal of clinical psychology*, 65 (5), 467-487.
- Srivastava, S., McGonigal, K. M., Richards, J. M., Butler, E. A., & Gross, J. J. (2006). Optimism in close relationships: How seeing things in a positive light makes them so. *Journal of personality and social psychology*, 91(1), 143.
- Sux, L. j. (1997). Health trends among college freshman, *Journal of American college health*, 45. Pp. 252-262.

- Tajeddini, K. (2010). Effect of customer orientation and entrepreneurial orientation on innovativeness: Evidence from the hotel industry in Switzerland. *Tourism Management*, 31(2), 221-231.
- Wang, H., Liying, Ch. (2012). "The Impact of Curriculum Innovation on the Cultures of Teaching". *Chinese EFL Journal*.